

## OTVORITEV NEMŠKE ŠOLE V VARŠAVI.

Dne 27. oktobra t. l. opoldne se je vršila o priliki otvoritve nove nemške šole v poslopju starega poljskega naučnega ministrstva velika slovesnost. Šola ima namen, podati središče nemški koloniji, ki je bila zaradi barbarskega preganjanja potom ruskih oblasti in zaradi izselitve v prvem vojnem letu jako oslabiljena. Slavnost je otvoril generalni guverner pl. Beseler z govorom, v katerem je izrazil upanje, da bo tvorila ta otvoritev vir lepega in bogatega razvoja za nemški živej in nemško stvar v tem tujem mestu.

### PROTI BARAKAM.

„Kuryer Lwowski“ objavlja članek bivšega železniškega ministra Glabinskega o begunskih barakah in opozarja na neizmerno moralno in gnetno škodljivost begunskih barak. Ljudi, navajenih svobode in dela, ne boste nikdar zadovoljili z barakami. Bivši minister pa posebno vprašuje to-le: Zakaj se ravno za nekaj beguncev ostaja pri sistemu barak, dočim je ogromna večina beguncev razstresenih po občinah, kjer so ljudje bolj zadovoljni kakor v barakah, ki jih smatrajo za kaznilnice. Na to vprašanje niti ministrstvo ne ve pametnega odgovora. Barake so dražje kakor podpiranje beguncev. Notranje ministrstvo poroča, da je bilo leta 1914/15 po posameznih občinah razdeljenih 317.118 beguncev; stroški zanje so znašali 82 milijonov 457.778 K. Na enega teh prostih beguncev je prišlo 260 K stroškov. Po barakah je bilo 73.028 beguncev, od katerih je posamezen veljal državo 570 K, tedaj dvakrat toliko. Prostim beguncem je vlada dajala 70 v do 1 K, po barakah pa je bilo precej stroškov ne samo s hrano, ampak tudi za reparature in upravo. Sistem barak pa ni tudi prav nič gospodski, ker ljudi drži od dela to v časih, ko tako manjka delavnih sil. Koliko bi se poznalo na polju, da so tudi ti ljudje delali! Proti barakam pa govorijo tudi moralni razlogi, izobrazba in vzgoja otrok, zdravje, aprivizacija in neizmerno žatostna umrljivost beguncev posebno otrok. Posl. Lasocki pravi v svoji spomenici, da so barake edino v interesu gotovih ljudi, sicer pa niti državi niti beguncem v korist. Jude so vse rešili iz barak, naj še druge!

### PREPOVEDANA RAZSVETLJAVA.

Po ministrski naredbi z dne 22. oktobra t. l. je prepovedano do konca vojne z ozirom na izredne razmere ob vsaki priliki razsvetljevali grobove in grobnice s svečami in oljem. Prestopki te prepovedi se bodo kaznovali — Poučite narod, da ne bo trpel škode!

### SRBSKI DIJAKI V VOJNI.

Kakor javlja „Kölnische Zeitung“ po poročilu srbskega konzulata v Odesi, je padlo od 2000 slušateljev belgrajske univerze na bojišču 1300 dijakov. Med Srbi, ki so dospeli na Krf, da jih uvrste v srbske prostovoljske zборе, se nahajajo člani ministrstva, vseučiliški profesorji in druge odlične osebe. Vsi odidejo na fronto.

### STARI IN NOVI ČAS.

Minister izven službe in sedaj zopet justični minister, tajni svetnik dr. Fran Kleit, je priredil na Dunaju predavanje in je izjavil med drugim: Javni duh časa neposredno pred vojno — stari duh — je kazal malo smisla za državo, za delo na podlagah družbe in za podprejanje pod interese skupnosti. Prevladala je marveč močno razvita

zavest o sebi in o svojem bistvu, ki so mu bili večinoma smotri materialne forme sreče. K temu spada predvsem zopetno zadovoljivo parlamentarično delovanje, do katerega je narodnostno vprašanje ključ. Najvišji državni interes ni nezdružljiv z dobrohotnim upoštevanjem narodnih zahtev v istem danem okvirju, in narodi, ki so se v vojni borili za državo in ji pomagali v nje drugih stiskah, ne bodo oporekali razmerju med državo in narodi, ki daja vsakemu kar mu gre. Ne more se povedati z zadostnim poudarkom, kako neizmerno posledice bo imelo mišljenje in hotenje vsakogar. Tako blizu ne pride tako hitro prilika, da po svoji lastni duševnosti obrnemo svojo usodo na bolje. Vse, kar bo moralo biti pozneje, se steka sedaj v dolžnosti in nalogi, da izkoristimo moč duha, da po veliki vojni pride veliki čas miru — Avstrija, procvitajoča v kljub nasprotnikom!

### TRETI BOŽIC NA BOJIŠČU.

Pod tem naslovom piše urad za vojno oskrbo (v c. k. vojnem ministrstvu): V tretje se bliža božični praznik, ki ga bodo morali naši zmagoslavni vojniki preživeti daleč od dragih svojcev, daleč od domovine. — Zavezovali smo se, da bomo v zvestem in vdanem izpolnjevanju vztrajajočim junakom povodom božičnih praznikov pošljemo skromen znak zvestega spominjanja v pozdrav iz domovine. V tretje se lotuje urad za vojno oskrbo c. in k. vojnega ministrstva, da s kakim darom našim vojakom na bojišču olepša božični večer in poda dokaz, da se jih spominjamo v odkritosrčnem pripoznavanju. Od lanskega leta je nastal naši domovini nov sovražnik, in večje postaja številu onih, ki se bore na različnih bojiščih in ki jih je obdarovati. Zato prosí urad za vojno oskrbo c. in k. vojnega ministrstva velikodušnih in čim skorajšnjih darov v ta namen. Vsi prispevki, bodi mali ali veliki, bodo sprejeti s hvaležnostjo. Vsakdo, ki se nahaja v domovini — naj že ima ljubljen svojcev na bojišču ali pa ne — naj smatra za svojo sveto dolžnost, da prispeva s kako trohico, da pripravimo malo veselje tistim, ki vse zastavljajo za čast in ugled naše ljube domovine. Urad za vojno oskrbo c. in k. vojnega ministrstva bo skrbel, da milodari, ki obstoje le iz predmetov, ki se jih v domovini ne pogreša, pravočasno dospejo četam na bojišču kot božičen pozdrav iz domovine in znak nade na srečno snidenje.

### V VOJNI OSLEPELI VOJAKI.

Pred kratkim časom je imel učitelj za slepce Troyer v Inomstu predavanje o skrbi za vojake, ki so oslepele v vojni. Na podlagi uradnih podatkov je povedal, da je že skoro 2000 vojakov, ki so v vojni popolnoma oslepele. Za podpo o in preskrbo oslepelih vojakov je bilo do konca oktobra nabranih 2.700.000 K. To seveda ni kdo ve kaj, zlasti če se pomisli, da vojne še ni konec.

### DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA „RDEČI KRIŽ“ IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Dnevi darovanja: Učenke slovenske dekliške šole na Acquadottu v Trstu 19 K 20 vin.; učenci in učenke slovenske mestne ljudske šole v Rojani 20 K; Cerkljo na Goriškem 736 K 50 vin.; učiteljstvo ljudske šole v Velikih Laščah 364 K; v Kranju 3585 K 91 vin.; šole Krškega okraja z mestom Krškimi (natančnejši izkaz priobčimo prihodnjic) 4816 K 32 v.; skupaj 9541 K 93 v.

|                          |                 |
|--------------------------|-----------------|
| V zadnji štev. izkazanih | 215 623 K 44 v. |
| Danes izkazanih          | 9541 „ 93 „     |
| Doslej nabranih          | 225.165 K 37 v. |

### DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

|                      |                   |
|----------------------|-------------------|
| Za „Rdeči križ“ itd. | 225 165 K 37 v.   |
| III. vojno posojilo  | 278 748 „ 69 „    |
| IV. „                | 2 714 338 „ — „   |
| Srednje šole         | 39 554 „ 11 „     |
| Končna vsota         | 3,257.806 K 17 v. |

### Pouk o alkoholizmu po šolah.

V očigled temu, da narašča moralna pokvarjenost mladine, in z ozirom na to, da je treba že zdaj pričeti pripravljati moralno regeneracijo ljudstva po vojni — kar je brez treznosti nemogoče — se je že dlje časa mislilo na to, kakó naj bi se že pri učeči se mladini pospešilo treznostno gibanje. — Na prošnjo protialkoholne zveze „Sveta vojska“ se je v ponedeljek, 2. okt. t. l. v vladni palači pod predsedstvom g. vladnega svetnika in dež. šol. nadzornika dr. J. Bezjaka vršilo posvetovanje, sicer ne strogo uradnega značaja, ki pa bo, upamo, velikega pomena za vzgojo naše mladine. Posvetovanja so se udeležili gg.: dež. šol. nadzornika dr. Bezjak in dr. Opeka; gg.

okrajni šolski nadzorniki Grad, Lavtizar in Stiasny ter predsednik „Svete vojske“ g. konzistorialni svetnik J. Kalan.

Zastopnik „Svete vojske“ najprej pové svoje misli, kakó naj bi delovala šola proti alkoholizmu. Dvoje je potrebno: 1. pouk, 2. nekaka „organizacija“, vkolikor namreč to šolski predpisi dovoljujejo.

Gg. okrajni šolski nadzorniki poročajo, kaj se je v njihovih šolskih okrajih v tem oziru že delalo in doseglo.

Po ljudskih šolah ljubljanskega mesta se že dlje časa posveča večja pozornost alkoholnemu vprašanju. Po nekaterih šolah se govori o tem pri vseh mogotih prilikah, po drugih pri pouku o prirodoslovju, o človeškem telesu in pri pouku slovenščine; po nekaterih so imeli predavanja o tem na roditeljskih večerih. Nekateri šole imajo že protialkoholne slike in so imele skioptična predavanja o istem predmetu. Nekaj šol je, po katerih imajo šolarje v tem oziru tudi že „organizirane“, to je: vpisane v poseben imeniku. Kot pomožna knjižica za pouk služi — seveda ne v šoli — „Mali protialkoholni katekizem“. Protialkoholno glasilo „Zlato dobo“ imajo naročene domalega vse šole za svoje knjižnice ali pa jo bodo naročile; po Barju gre list od hiše do hiše.

V novomeškem in črnomaljskem okraju so se na poziv okr. šol. nadzornika dosegli že lepi uspehi. Preteklo leto je bilo v novomeškem okraju 1024 in v črnomaljskem 1080 otrok, ki so se vse leto zdržali vsakega alkohola. — Otroci pa, ki niso „organizirani“, pijejo skoro vsi, tudi najmanjši. Bilo bi torej napačno, pouk o alkoholizmu odlagati šele na višje razrede; treba je začeti takoj pri malih.

Nadzornik krškega in litijskega okraja toži, da matere dajejo slab zgled, mnoge same pijejo, tudi cigarete kadijo (!) in jih otrokom kupujejo (!). Opozarja, da je treba strogo paziti, da se bo prepoved deželne vlade glede obiskovanja gostilnic, kavenja in kvartanja mladostnih oseb res natančno izvrševala.

Posvetovalci so bili po vsem tem soglasno teh misli.

1. Nadzorniki naj delajo na to, da se o alkoholizmu poučuje po vseh šolah in vseh razredih, in sicer pri malih prilično, pri večjih pa bolj sistematično. Učiteljstvo naj se zase poslužuje pri pouku knjižice „Učitelj v boju proti alkoholizmu“, ki jo je pred nekaj leti deželni odbor podaril vsem šolam — Šole naj bodo naročene tudi na „Zlato dobo“, iz katere se lahko o priliki čita ali poda kak sestavek. Nabavijo naj si tudi štiri izvirne protialkoholne slike učitelja Petriča, ki bodo v kratkem izšle; dalje Weichselbaumovo sliko po alkoholu poškodovanih organov in druge, ki jih je lahko dobiti. — Ker pa za učence same ni še nobene učne knjige za to, naj se čimprej sestavi primerna čitanka, da se na podlagi le-te more delati na oblastveno dovoljen obligaten pouk o alkoholizmu. Začasno pa naj se sestavi nekaj „dodatek“ k berilom po vzorcu nemških „Kriegsanhänge“.

2. Otroci naj se vzpodbujajo, da se popolnoma držijo alkoholnih pijač, ter pozivljajo, da se v to tudi zavežejo in vpišejo med „Mlade junake“. Ti se imajo popolnoma držati alkohola, tobaka in kletve! — Učitelj naj vodi seznam teh mladih junakov-zdržnikov, jih nadzoruje in vzpodbuja k vztrajnosti. Priporoča se — kakor nekateri učitelji že delajo — da vztrajne zdržnike vpišejo v „Zlato knjigo“. — Učiteljstvo bo okr. šol. nadzornikom poročalo o uspehih tega dela.

Približno isto velja o srednjih šolah. Alkoholni pouk naj se podaja priložno o t. n. zlasti pri prirodoslovju in posebno še pri somatologiji (za kar tudi dobro služi Weichselbaumova slika). — Kar velja vobče o srednjih šolah, velja pa prav posebno za pripravnico. Tu naj se učitelji usposobijo za tozadevni pouk. Profesorji, oziroma šolski zdravniki naj se zavzamejo za to intenzivno in z ljubeznijo. — Seznam abstinentov na srednjih šolah naj vodi katehet, ker prihaja v vse razrede in ker je to tudi versko-moralnega pomena. Vendar bo izvrstno vpivalo, ako bodo kateheti v tem podpirali tudi drugi profesorji, morda razredniki vsak v svojem razredu ali poleg tega še en profesor na vsaki šoli, kakor vodijo gospodje tudi mladinske in športne igre. Pod vodstvom profesorjev smejo imeti dijaki tudi posebne sestanke ad hoc s predavanji, ki jih imajo ali sami ali pa povabijo kakega govornika od drugod.

Definitivno bo zadevo uredil in ukazal deželni šolski svet na vlogo, ki naj jo „Sveta vojska“ pri njem vloži. Ker pa je zadeva nujna, naj se v okvirju sedanjih možnosti to delovanje prične kar takoj.

Pod naslovom „Abstinenca v šoli“ se je oglašil h gorenjemu predmetu „Delavec“ z dne 4. t. m. Njegove opazke oziroma izvajanja so pisana tako stvarno, da se nam

zde vredne vsega uvaževanja. Kakor se vidi, se za to važno vprašanje zanima tudi naše delavstvo, in to s hvalevredno objektivnostjo, ki se sklada z našimi opazkami v zadnji naši listnici uredništva. Mnenja smo — kakor smo povedali že zadnjič in danes zopet ponavljamo — da naj ne govore samo uradne osebe in abstinenti, ampak tudi učitelji pedagogi, da ne zavozimo z reševanjem tega vprašanja v napačno strugo in ne ustvarimo z navidezno in materialno koristjo moralne škode!

„Delavec“ piše v glavnem tako:

Prvi stavek poročila o dotični enketi nam pove nekaj, kar je malo v zvezi z abstinenco. Kdor logično misli, ta bo sklepal iz tega uvoda, da mladina sedaj pijančuje ter da je zaradi pijanstva nemoralna. A eno ne drugo ni resnično. Vzrok takozvane „moralne propalosti“ je nedostatna vzgoja v šoli, še bolj pa javna vzgoja zadnjih let, ki je silno pospeševala sovraštvo, lahkomišelnost in hinavstvo med ljudstvom. Vrhulaga pa prihajajo strogi ukazi, prepovedi, pozitivnega dela pa ni, dasi je za „regeneracijo ljudstva“ res kaj vredno le pozitivno delo.

Že nekaj časa se pojavlja pri nas v vzgoji posebna struja, ki se odaljuje od načel znanih vzgojevalcev. Vzgoji izkušajo dati novejši pedagogi, ki prihajajo bolj boljo do veljave, zopet znake „dresure“. To je zlo. Vedno smo bili mnenja, da je naloga vzgoje zbujati v mladini blage čute pravičnosti, strpnosti in značajnosti. Takih čutov pa ne vzgaja „dresura“, marveč le odkritosrčna in dobrohotna vzgoja, ki sama v resnici temelji na teh čutih.

Abstinenca je dobra stvar. Vzdrževati se opojnih pijač je priporočljivo iz zdravstvenih in gospodarskih razlogov. Tudi vzgoja mladine k abstinenki je lepa naloga. Po srednjih in ljudskih šolah so zadnja leta že predavali o tem predmetu, kar je gotovo nekoliko vplivalo na mladino. Prihajajo pa z novimi načrti. Uvesti hočejo na šolah organizirano vojno za abstinenco, in sicer nameravajo uvesti krožke, vpisavati mlade abstinentne v zlato knjigo, jih hvaliti in odlikovati pred drugimi, ki se ne udeležujejo abstinentnega gibanja, grajati pijance in jih opisivati kot grde hudobneže.

Ali je to pametna vzgoja? Ne! Mladina ni za tako vzgojo. Mladina ni samostojna; živi v svoji rodovini in je odvisna popolnoma od družabnih razmer v njej. V šoli se otrok zaoblubi abstinenki, a razmere naneso, da vendar okusi alkohol. Ali bo ta otrok svoj pregrešek utajil ali ga bo priznal? Večinoma ga bo utajil in si bo mislil: Potuhnimo se; saj nisem mogel ravnati drugače! — Drugi otrok bo priznal. Tisti, ki so ostali zvesti, ga bodo zasmehovali, smatrali ga bodo za slabica. Osramočen bo sedel med tovariši. Pa tudi fantični vzgojevalci bodo imeli pred seboj večinoma neopravičeno dve različni vrsti otrok. Vse to je neizogibno. To so trije primeri.

Vsakomur mora biti jasno, da se s tako vzgojo pospešuje hinavska neodkritosrčnost in ubija značaje in samostojnost. Za vzgojo k abstinenki so potrebna predavanja, sistematiška navedanja in navodila.

Zgoraj smo že omenjali smer dobre vzgoje sploh, in kar velja za vzgojo vobče, to velja tudi za vzgojo k abstinenki. Predvsem treba naglašati, da pijanec še ni zločinec, marveč je le siromak. Abstinenca torej ni sovraščina pijancev, pač pa pomoček, ki naj prepreči pijanstvo. Tudi agitacija za abstinenco ne sme gojiti razlike in osebnega nasprotstva med ljudmi, v tem primeru med šolsko mladino. Za abstinenco bomo delali le tedaj uspešno, če mladino prepričamo o koristih abstinenke in o nesreči, ki jo povzroča pijanstvo. Otroci naj postanejo abstinenti le iz ljubezni in koristi do abstinentne čednosti.

Zdi se nam, da načrt ni povsem odkritosrčen, ker ne kaže znaka blagohotne vzgoje, kakršno zahtevajo vsi pedagogi.

Sistem, ki ga propagirajo, je prav pripraven za pospeševanje neodkritosrčnosti, razlike med ljudmi in tudi „moralno“ ni najboljše, zakaj prav ekstremna „dresura“ poraja največje najhujše „nemoralo“.

Vsak abstinent bi pozdravil vzgojo k abstinenki tudi na ljudskih šolah. A način te vzgoje mora biti vzgojen, ne politični.

## Književnost.

### PROŠNJA.

Za neko literarno delo potrebujem svojo v nemškem jeziku izdano knjižico: „K. k. Artillerie-Hauptmann: Andreas Freih. von Cehovin. ein österr. Held“, kakor tudi Fr. Šegulov spis o prof. Antonu Bezenškiju, ki je bil natisnjen v 2. št. „Ilustr. Tednika“ l. 1913. — Ker nimam teh dveh spisov pri rokah, bi bil jako hvaležen tova-

Obupen je življenja boj,  
ovir, nezgod povsod nebroj!...  
In kakor bi peklenske sile  
na mene vse se navalile,  
duši sovražna me premoč,  
obupa me objema noč...  
Ne morem dalje sam,  
ne vem, ne kod — ne kam!  
V življenja težkih dneh  
ležim potrni na tleh...  
O, Bog, vesoljni gospodar,  
tožečo čuj me v bogo stvar:  
Pokaj si me poslal na svet?  
Mar, da v gorje bom tu zaklet?!  
O, ne! Saj si dobrotni Oče,  
poslušaj moje prošnje vroče:  
Usmili mene se otroka,  
in reši naj me tvoja roka!  
Spet vzdigni me, podpri,  
dovolj mi daj moči,  
da nadaljujem trnjev pot  
po dolu solz težav in zmot!  
Oh, reši ti me strupa  
morečega obupa!...  
Če pa rešitve zame ni,  
čuj zadnjo prošnjo mojo ti:  
Vsevišnji milostiv mi bodi,  
slabica prestrogó ne sodi,  
ti vsega dobrega izvir:  
daj duši pokoj mi in mir!...

Janko Leban.